

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТОРГОВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XIX СТ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У даній статті розглядаються особливості організації навчально-виховного процесу в торговельних навчальних закладах на західноукраїнських землях XIX ст.

Ключові слова: школа, Крайова шкільна рада, реально-торгова школа, навчальні дисципліни, комерційна діяльність.

В данной статье рассматриваются особенности организации учебно-воспитательного процесса в торговых учебных заведениях на западноукраинских землях XIX ст.

Ключевые слова: школа, Краевой школьный совет, реально торговая школа, учебные дисциплины, коммерческая деятельность.

The peculiarities of educational process organization in educational establishments of commerce on the western part of Ukraine are under consideration in this article.

Keywords: school, Regional school-board, really auction school, educational disciplines, commercial activity.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. На етапі переходу до ринкової економіки, коли в Україні розвивається мережа освітніх закладів, які забезпечують навчання у сфері підприємництва, кооперації, торгівлі, банківської справи, актуальності набувають дослідження організаційних форм, навчальних, виховних і освітніх явищ підготовки фахівців економічного профілю. Зміни, зумовлені запровадженням нових європейських стандартів актуалізують питання становлення і розвитку професійної освіти, зокрема комерційної. Питання становлення та розвитку фахової освіти на західноукраїнських землях XIX ст. певний час не становило предмету цілеспрямованих наукових досліджень. Окремі аспекти розвитку професійної освіти висвітлені в дослідженнях О. Аніщенко і О. Романовського. Науковці І. Петрюк, Д. Пенішкевич, В. Стинська певною мірою вивчали питання розвитку і функціонування фахового шкільництва в контексті більш загальних історико-педагогічних досліджень. Окремий розділ роботи О. Ковальчук присвячений теоретико-методологічним засадам становлення українського торговельно-кооперативного шкільництва кінця XIX – I пол. XX ст. Проте питання розвитку комерційної освіти на українських землях у складі Австрійської імперії залишилося поза увагою вчених.

Мета статті полягає в розкритті особливостей навчально-виховного процесу в навчальних закладах комерції в Західній Україні XIX ст.

Виклад основного матеріалу. Типи шкіл, які функціонували в Західній Україні, впродовж

досліджуваного періоду історично сформувалися під впливом економічних і політичних обставин, а також системи освіти, яка існувала в Австрійській імперії. Як зазначається у вивчених нами джерелах, торгові школи у всіх країнах Європи з'являлися, переважно, завдяки приватним особам, а також купецьким об'єднанням. Вважається, що в Австрії ґрунт для розвитку торговельної освіти поклала імператриця Марія Тереза, відкривши у 1769 р. Реально-торгову академію у Відні.

На території західноукраїнських земель можна виділити декілька видів навчальних закладів торгівлі, які функціонували в XIX ст.: доповнюючі школи, середні торгові школи з підготовчим курсом, вищі навчальні заклади комерції. Щоб краще зрозуміти особливості навчально-виховного процесу в комерційних навчальних закладах, слід з'ясувати дидактичні особливості загальноосвітніх шкіл Західної України. Майже до останньої чверті XIX ст. у школах Західної України основним методом навчання вважався метод заучування на пам'ять. Механічне заучування, а також кий та різки були дидактичною частиною навчання. К. Бродзінський у спогадах про шкільні роки писав: "Різки приносив сам професор з прогулянок. Різки були у нього найважливішим пунктом педагогіки [6, 10]". З організацією Крайових шкільних рад (КШР), керівного адміністративного органу Галичини і Буковини, а також "столичних та жупних" шкільних комісій на Закарпатті, відбулися зміни в організації навчального процесу. Так, була змінена методика навчання читання, механічне заучування на пам'ять рекомендувалося застосовувати тільки

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТОРГОВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XIX СТ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

при вивченні віршів, прочитану інформацію учні вчилися переказувати своїми словами. Навчання від самого початку, на думку представників КШР, необхідно пов'язувати з життям і ґрунтувати на реальних фактах про світ, навколишнє середовище та Батьківщину. Велике значення надавалося поєднанню вивчення теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням. Змінилося і саме ставлення до освіти. “Навчання, – як зазначалося в одному із звітів КШР, – не повинно бути знаряддям придушення учнів, а повинно бавити, оживляти і вселяти в серця молоді основи моралі та чеснот [8, 17]”.

Через відсутність досвіду організації комерційного шкільництва на західноукраїнських землях, навчально-виховний процес у першому навчальному закладі комерції – Львівській реально-торговій школі, здійснювався на тих же дидактичних принципах, що і в загальноосвітніх школах. Навчальною програмою передбачалося вивчення релігії, декламації, німецької мови та стилю, елементарної математики, географії, історії, природничої історії, малювання, каліграфії, італійської та французької мов. Крім того, за бажанням учнів планувалося проводити уроки англійської та латинської мов, а також мови населення, де був розташований навчальний заклад. План організації навчання на торговому відділенні на III курсі складався з суто фахових навчальних дисциплін. Тут вивчали стиль діловодства та комерційної документації, теорію торгівлі, комерційне та економічне право, ведення комерційних розрахунків, основи комерційної діяльності, торгівлю географію, торгівлю історію та товарознавство [3].

Архівні документи свідчать про те, що, згодом, викладацький персонал реально-торгової школи розробляв методичні, педагогічні та методологічні положення, якими керувались у здійсненні навчальної діяльності. Велика увага приділялася принципу комбінування навчальних предметів при розробці розкладу. На думку директора, послідовне розташування споріднених дисциплін впливало б на піднесення рівня знань учнів. Фахові предмети комерційного спрямування вичитувалися на перших годинах, як з ранку так і після обіду, оскільки їм приділялась особлива увага слухачів курсів [5].

Певної значимості в перші роки існування школи набули важливі методичні, правові, організаційні та інші питання діяльності реально-торгової школи, як: правомірність одноосібного рішення професора залишити учня на повторний курс, визначення ролі і місця домашнього завдання в навчальному процесі, доцільність щомісячних письмових контрольних перевірок, підпорядкування реальної школи тощо [3].

Комісія з питань освіти порушувала питання якості освітніх послуг реально-торгової школи, зазначаючи, що навчання необхідно організувати так, щоб ґрунтовність знань, отриманих слухачами, відповідала свідоцтвам цього освітнього закладу. Також наголошувалося, що “... обсяг і зміст предметів, які викладалися на курсах, повинен відповідати вимогам професійної компетенції фахівців комерційної спеціальності [5, 13]”. При переведенні учнів на другий курс рекомендувалося оцінювати здібності до навчання відповідно до отриманих результатів. Тим учням, чий результати були низькими і недостатніми для оволодіння навчальним матеріалом, пропонували змінити напрям освіти. Підвищення рівня викладання керівництво школи планувало провести шляхом залучення професорів з інших навчальних закладів.

У школі існувала своя система оцінювання. На той час учням виставляли словесні оцінки за кожен предмет та виводили на їх основі загальну оцінку за роботу в I та II семестрах. Найвищою оцінкою вважалася “з наявними істотними успіхами”, оцінка “відповідно” відповідала першому рівню знань, “посередньо” – другому. Крім успіхів у навчальних дисциплінах, оцінювалися такі показники, як обдарованість, старанність, відвідування та поведінка [2].

Торгове відділення стало занепадати, коли школу в 1844 р., реорганізували в Технічну академію. У 1848 р. Технічна академія перейшла під керівництво новоствореного Міністерства віросповідань і освіти. З цього року навчальний заклад отримав більше прав і свободи в організації роботи. Усі наукові, дидактичні, педагогічні та виховні справи переходили до розв'язання колегії професорів даного навчального закладу, які раніше належали лише до компетенції директора, який діяв згідно з вказівками та положеннями Надвірної комісії з питань освіти, Крайової ради і консисторії. Колегія професорів зобов'язана була щотижня збиратися на засідання для обговорення поточних робочих питань, вести протоколи та надсилати їх на розгляд до Міністерства. Так, одним з питань, яке розглядали, було звільнення учнів від вступного внеску. На основі відповідних документів звільняли від оплати сиріт, дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей. Професори могли самостійно вибирати підручники, а учні – ті предмети, які хотіли вивчати. Торгове відділення проіснувало до 1875 р.

У Львові в 1870 р., у результаті реорганізації недільної школи для учнів ремісників і купецьких практикантів, почала діяти торгово-промислова школа з дворічним комерційним вечірнім курсом.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТОРГОВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XIX СТ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У школі давали елементарні знання з торговельної справи [9]. Мета і завдання торгової школи, як зазначається в статуті, полягала в тому, щоб дати можливість переважно купецьким практикантам отримати необхідні знання для ведення комерційних справ. Навчання тривало два роки двічі на тиждень. Тиждень навантаження становило 5 годин. Навчальні дисципліни були однаковими як для I, так і для II класу. Учні вивчали купецьку стилістику польською та німецькою мовами, купецьку арифметику і купецьку бухгалтерію. Мова викладання була польською.

Відсутність цільового компоненту педагогічного процесу в цьому освітньому закладі, яким визначається його мета і завдання, зумовила неможливість підготовки майбутніх фахівців з належним рівнем знань. Нестача кваліфікованих учителів і відповідних підручників безпосередньо зумовила низький рівень освіти. До школи ходила незначна кількість учнів, але й ті відвідували її епізодично, оскільки майстри не хотіли щодня відпускати своїх практикантів до школи тому, що їхня відсутність приносила збитки в ремеслі і торгівлі. Отже, результативний компонент педагогічного процесу, який відображав ефективність функціонування навчального закладу і характеризував досягнуті здобутки, фактично дорівнював нулю. Крайова шкільна рада, затверджуючи нові статuti у 1874 р., повністю покладала провину за невідповідний рівень роботи торгово-промислової школи на міську раду, яка не змогла забезпечити належний розвиток навчального закладу через брак коштів.

Зі зміною статутів збільшилася кількість як фахових, так і загальних навчальних дисциплін міської торгової школи. Релігія, фізика, географія і німецька мова вивчалися тільки на підготовчому курсі. При викладанні навчальних предметів використовувалися різні методи, прийоми та принципи. З урахуванням завдань освіти, особливостей пізнавальної діяльності, зумовлених віком і підготовкою учнів, здійснювався вибір змісту і методів навчання. Так, викладач німецької мови Францішек Гупенталь зазначав, що перш ніж скласти програму дисципліни, він перевіряв рівень знань учнів. Тому було розроблено план, в основі якого покладений навчальний матеріал, допомагав би покращити рівень оволодіння мовою [4]. При розробці програми вчитель врахував рівень знань слухачів, мету застосування набутих ними знань з дисципліни, використав принцип вибіркової та першочерговості навчального матеріалу. Завдяки цьому його навчальна дисципліна стала базою для вивчення подальших споріднених предметів.

Велика увага на підготовчому курсі приділялася

формуванню логічного мислення, розвитку спостережливості, засвоєнню мовних правил, умінням усно і письмово викладати свої думки. Навчальні дисципліни цього курсу становили базу для подальшого вивчення матеріалу, в основному фахового характеру. Закріплення навчального матеріалу відбувалося, як зазначено в плані, за допомогою усних та письмових вправ, які виконувалися лише в школі. А також було зумовлено те, що, оскільки учні поступали на торгове відділення, маючи певний рівень знань з попередніх освітніх установ, то складність навчального матеріалу і саме викладання дисципліни повинні бути на щабель вищими.

Отже, як бачимо, при плануванні та розподілі навчальних дисциплін курсу враховувалася їх градація. Зміст дисциплін конкретизувався і розроблявся вчителями з урахуванням визначених завдань, рівня підготовленості і потреб слухачів, необхідності відображення в змісті навчального предмета специфіки виробничого і соціального оточення. Поступово почало з'являтися таке поняття як "мотивація навчання", при якому враховувалися вікові особливості учнів та їх інтереси. Велике значення в педагогічному процесі відігравали здібності вчителя в процесі формування базового фахового світогляду учнів. У змісті освіти міської торгово-промислової школи були передбачені основи тих наук, які вважалися необхідними для здійснення продуктивної практичної діяльності. Велика увага приділялася міжпредметним зв'язкам, зокрема таких навчальних дисциплін, як: купецькі розрахунки і бухгалтерський облік, вивчення мов та ведення кореспонденції тощо.

Відбір змісту навчальних дисциплін відбувався відповідно до таких критеріїв, як: відповідність навчального матеріалу спеціалізації курсу і змісту матеріалу часу, що відводився на його вивчення. Так, такі дисципліни, як: купецька кореспонденція і бухгалтерський облік вивчалися по дві години на тиждень, тоді як інші предмети лише по годині. Проте, на нашу думку, був упущений такий важливий момент, як зв'язок теоретичного навчання з практичним життям. У навчальному плані відсутні відомості про проведення практики, яка б підтверджувала якість і ефективність навчання. Таким чином, була втрачена цілісність педагогічного процесу, який став суто формальним, відірваним від життя.

Щоб заохотити учнів до активнішого відвідування занять, у школі застосовувалися методи стимулювання успішності в навчанні та присутності. Старанні школярі отримували стипендії з фонду доктора Флоріана Земляковського в розмірі 60 злотих. Окремих успішних

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТОРГОВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XIX СТ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

учнів також відзначали грамотами, книжками і грошовими нагородами від 3 до 10 злотих [10].

Спроба заснувати в Галичині самостійну торгову школу зазнала поразки. Міністерство віросповідань і освіти відмовило у відкритті навчального закладу суто комерційного характеру через відсутність можливості державного фінансування. Крім того, Міністерство було переконане, що комерційні курси, які існували, а подекуди продовжували існувати при інших начальних закладах, не відповідали своїм цілям і завданням. Однією з причин повільного розвитку комерційного шкільництва на західноукраїнських землях була майже повна відсутність учителів з фахових навчальних дисциплін та можливості їх підготовки в краю.

У 1897/98 н.р. була заснована приватна торгова школа в Станіславі (тепер Івано-Франківськ). Мета цього навчального закладу була дещо ширшою, в порівнянні з іншими подібними закладами фахової освіти. Вона полягала в наданні освітніх послуг не тільки тим, хто уже займався торгівлею, і підготовкою молоді до комерційної діяльності, але й також у ставленні загальних цілей виховання, які відігравали важливу роль у купецьких стосунках та діяльності. Виховувати самостійних і відповідальних помічників, знання яких відповідали б сучасним вимогам комерції, вважалося першочерговим завданням школи [11]. Одним з положень, яким керувалися в навчально-виховному процесі, було не обтяжувати учнів теоретичним матеріалом, а згідно з їхніми можливостями поступово розширювати їх кругозір. Це давало можливість, на думку керівництва, вихованцям приватної торгової школи досягти визначеної мети в певний час навчання.

Засновником Станіславського торгового освітнього закладу і одночасно її директором був С. Вайнберг, який працював з 1890 р. викладачем комерції. Він був першим, хто в Станіславському окрузі підняв на належний рівень думку про важливість торгової освіти для молоді. Завдяки йому значна кількість молоді, незважаючи на віросповідання і національність, мала можливість не тільки отримати якісну освіту у сфері торгівлі, але й займати важливі посади в комерційних організаціях та установах.

Свідченням того, що рівень навчання в цій школі був високим, служать архівні документи, в яких зафіксовано, що ще до закінчення II курсу учнів уже запрошували на роботу. У звіті дирекції знаходимо відомості про те, що керівники фірм та закладів зверталися до школи за кадрами тому, що учні цієї школи стояли поза конкуренцією серед учнів інших подібних закладів і довели це своєю сумлінною працею та відповідним рівнем знань, необхідним для ведення ефективної діяльності в тогочасних економічних умовах.

Учні набували не тільки ґрунтовних теоретичних знань, але й застосовували їх на практиці під час навчання, розглядали їх на прикладах, узятих з життя. Школярі володіли польською і німецькою мовами як усно, так і письмово, оскільки ряд фахових дисциплін викладалися обома мовами. Завдяки цьому молоді люди після закінчення торгової школи могли обіймати посади як вдома, так і в інших землях Австрійської імперії. Відповідно до статистичних даних, 85% загальної кількості учнів одержували свідоцтва про успішне закінчення школи [11].

У правилах поведінки учнів зазначалося, що відвідування всіх занять було обов'язковим, а в разі пропусків вимагалось письмове пояснення батьків або опікунів дитини. У школі не дозволялося виходити з класів під час занять, скупчуватись і галасувати на перервах, курити в приміщеннях школи, площах і вулицях міста, а також носити палиці. Учні забороняли вступати і відвідувати різноманітні товариства, створювати організації і носити будь-які опізнавальні знаки цих організацій.

За порушення правил передбачалися різні заходи покарань від здійснення записів у журналі, що впливало на випику у свідоцтві, і доган директора до публічного повідомлення про відрахування в присутності учнів класу і вчителя. Миттєве відрахування з приватної торгової школи здійснювалося через нешанобливе ставлення до власності школи, образи вчителів або інших учнів, а також за злісні порушення шкільного режиму [11].

У 1888/89 н.р. розпочала свою діяльність єврейська комерційна школа в Самборі. Ця приватна школа стала однією з перших освітніх установ, яка забезпечувала не тільки основний і підготовчий етапи навчання, але й дбала про зростання професійного рівня своїх слухачів, запровадивши курс підвищення кваліфікації. Поєднання теоретичної і практичної частин курсу в одне ціле стало провідною методичною основою навчання, що невдовзі призвело до збільшення кваліфікованих працівників комерції, знання і уміння яких відповідали вимогам і потребам часу. Саме з цього приводу польський дослідник З. Коростенський у праці "Про потребу торгових шкіл у краї, а зокрема, Торгової академії у Львові" зазначив: "... єврейські курси є свідченням практичності євреїв та відчуття ними значного пробілу у справі торговельного шкільництва [7, 4]". За короткий період існування (завдяки належному фінансуванню і активній діяльності дирекції і опікунів) при школі діяли чотири навчальні рівні: підготовчий, основний денний, вечірній, а також курс підвищення кваліфікації, які доповнювали один одного.

У 1899 р. була відкрита Львівська державна вища

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТОРГОВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В XIX СТ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

торгова школа. Ця фахова школа постала з потреб краю, мета якої полягала в поєднанні теоретичної науки з практичним життям, а також у служінні інтересам громадськості своєю позашкільною діяльністю. Завданням Торгової вищої школи, як записано в статуті, була теоретична і практична, загальна і фахова підготовка слухачів, для ведення комерційних справ, а також іншої спорідненої діяльності, що таким чином сприяло зростанню прибутку людей. Вища школа мала на меті підготовку діячів торгівлі з вищим рівнем кваліфікації, які б обіймали керівні посади [7; 9].

Викладання в цій школі велося польською мовою, крім одного предмета – торгової географії, яка читалася німецькою мовою, щоб студенти краще володіли нею. Навчання здійснювалося за підручниками, схваленими дирекцією на початку навчального року. Крім того, при викладанні спецпредметів зверталась увага на те, щоб учні володіли польською і німецькою термінологією. Тому майже половина підручників, які використовувалися в навчальному процесі, була написана німецькою мовою [1].

У цьому фаховому навчальному закладі застосовувалася словесна система оцінювання. Оцінювали успішність з кожної дисципліни, рівень досягнень у навчанні, а також відвідування занять. Так, успішність оцінювали, як: повністю відповідна, відповідна, менш відповідна і невідповідна. Відвідування школи визначали як дуже старання, старання, нерегулярне і недбале. Рівень досягнень у вивченні навчальних дисциплін – дуже добрий, добрий, задовільний і незадовільний.

Висновки. Таким чином, здійснений аналіз діяльності навчальних закладів комерційної освіти в досліджуваній період показав, що XIX ст. стало періодом пошуку і становлення як організаційних форм, так і навчально-методичних принципів роботи. Першим КНЗ у Західній Україні в досліджуваній період була притаманна невідповідність кількості навчальних дисциплін і часу на їх вивчення: деколи навчальних предметів було замало, а деколи учнів занадто ними перевантажували. Вимоги до вступу в КНЗ були часто суто формальними, що не сприяло піднесенню рівня освіти. Звідси, кількісний фактор освіти переважав над якісним рівнем знань, сформованих умінь і навичок. Згодом, перед школами комерції повстало питання підвищення

якості набутих учнями знань. Щоб досягти вищої ефективності навчання були переглянуті умови вступу і їх суворе дотримання; застосовувалися нові методики викладання; поєднувалися словесні, наочні та практичні методи навчання. Уже з II пол. XIX ст. основою навчання в КНЗ стало поєднання теоретичних і практичних занять. Зокрема, проводилися практичні і лабораторні роботи, організовувалися виставки учнівських робіт тощо. Кращі учнівські роботи отримували нагороди у вигляді грамот і грошових премій.

Отже, школи комерції в XIX ст. на західноукраїнських теренах мали свою специфіку, розвивалися відповідно до економічної та освітньої політики держави. Саме вони стали основою подальшого розвитку кращих освітніх установ торгово-економічного напрямку.

1. *Звіти про організацію і діяльність Торгової школи у м. Львові за 1899 – 1902 рр.* – ЦДІАУ у Львові, ф. 178, оп. 4, спр. 58, арк. 1 – 121.

2. *Матеріали про проведення екзаменів у Львівській реальній і торговій академії (розпорядження, списки).* – ЦДІАУ у Львові, ф. 146, оп. 66, спр. 787, арк. 1 – 136.

3. *Матеріали про реорганізацію реальної школи у Львові (розпорядження, донесення), 1821 – 1826.* – ЦДІАУ у Львові, ф. 146, оп. 66, спр. 784, арк. 1 – 142.

4. *Навчальна програма міської торгової школи в м. Львові (1870 – 1871).* – ЦДІАУ у Львові, ф. 178, оп. 4, спр. 3, арк. 1 – 12.

5. *Розпорядження Придворної учбової комісії у Відні і листування з дирекцією Львівської реальної і торгової академії про організацію комерційних курсів, 1836.* – ЦДІАУ у Львові, ф. 146, оп. 66, спр. 786, арк. 1 – 16.

6. *Galicyskie wspomnienia szkolne / Do druku przygotował wstępem i przypisami opatrzył Antoni Knot.* – Kraków: Wydawnictwo literackie, 1955. – 522 s.

7. *Korostepski Z. Potrzeba szkół handlowych w kraju a w szczególności także Akademii handlowej we Lwowie.* – Lwów: Członkami drukarni ludowej, 1893. – 36 s. (Przedruk z „Ekonomisty Polskiego” T. 13).

8. *Sprawozdanie c.k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w kraju w latach szkolnych 1868 i 1869.* – Lwów: Z drukarni E. Winiarza, 1871. – 26 s.

9. *Sprawozdanie dyrekcyi c.k. państwowej wyższej szkoły handlowej we Lwowie za rok szkolny 1899/1900 i 1900/1.* – Lwów: Nakładem dyrekcyi, 1901. – 155 s.

10. *Sprawozdanie kuratorji zawiadujacej miejską szkołą przemysłowo-handlową za rok szkolny 1886.* – Lwów: Nakładem Kuratorji, 1886. – 21 s.

11. *Sprawozdanie za rok szkolny 1908/1909. Prorad na rok szkolny 1909/1910.* – Stanisławów: Drukarnia Wilhelma Braunera w Kolomyi, 1909. – 52 s.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2010

У даній публікації використано матеріали **На Тарасовій горі**: Фотоальбом / Упоряд. та текст Т. Базилевич і Л. Єфіменко; Фото М. Плаксіна та ін. – 2-е вид. – К.: Мистецтво, 1986. – 96 с.

Текст: Календар класного керівника на 2009 – 2010 навчальний рік / Упор. Ю. Кишакевич. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ. – 2009. – 356 с.; Усі цитати до творів з української літератури. 5 – 12 класи. Укладач Н.В. Курганова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 448 с.; Тарас Шевченко, Кобзар, Державне видавництво художньої літератури, Київ, 1957.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ “МОЛОДЬ І РИНОК”

1.Приймаються одноосібні статті (співавтори). Текст обсягом 6 – 10 друкованих сторінок із двома-трьома ілюстраціями (рисунок, фотографія). У статтях повинно бути чітко і стисло, без зайвих математичних формул, викладено те нове та оригінальне, що досягнуто авторами в їх практичній діяльності. Потрібно уникати повторів, зайвих подробиць та загальновідомих положень, на які можна посылатися, вказуючи відповідний номер у списку літератури, що додається.

2.Рукопис статті надсилається у одному примірнику (обов'язково перший), надрукованих через півтора інтервали на одній сторінці стандартного паперу, з пронумерованими сторінками.

ДО РУКОПISУ ДОДАЮТЬСЯ:

- УДК;
- ключові слова (українською, російською та англійською мовами);
- анотація статті на окремій сторінці у одному примірнику українською, російською та англійською мовами;
- рисунки, фотографії з підписами підписами;
- список літератури, оформлений у відповідності з діючим ДСТ-ом (за абеткою; у тексті в дужках позначається позиція та сторінка [3, 47]);
- відомості про автора (авторська картка: прізвище, ім'я та по-батькові, посада, місце праці, вчений ступінь, наукове звання, адреса (службова, домашня), телефони.

3. До статей додається рекомендація кафедри (відділу) установи, де автор працює, і рецензія доктора чи кандидата наук; для статей докторів та кандидатів наук рецензій не потрібно.

4. Таблиці повинні мати назви та порядковий номер. Одночасне використання таблиць та графіків для пояснення одних і тих же положень не рекомендується.

5. Статті підписуються всіма авторами із зазначенням домашньої адреси, номерів домашнього та службового телефонів автора, який буде листуватися з редакцією з приводу цієї статті.

Редколегія відхиляє статті з порушенням цих вимог:

Відповідно до вимог ВАК України (Постанова №7-06. 1 від 15 січня 2003 р.) необхідно дотримуватися таких елементів написання статей: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями, аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формування цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Сфера розповсюдження та категорія читачів:

- загальнодержавна, зарубіжна;
- викладачі університетів, ВНЗ всіх рівнів акредитації, студенти, аспіранти, науковці, спеціалісти, які підвищують свої професійні компетенції в галузі освіти та педагогічних наук.

Програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість:

Ознайомлення із питаннями наукових досліджень педагогіки, ринкової економіки, інфраструктури ринку, історії, філософії, психології, формування професійних компетенцій у студентів ВНЗ, організації навчального процесу, використання інформаційних технологій у навчанні, виховання учнівської молоді та студентства у високих християнських цінностях і моральних та культурних засадах, української та романо-германської філології, тощо.

Головний редактор Мирон Вачевський

Комп'ютерний набір та верстка Іван Василюк

Технічний редактор Михайло Примаченко член Національної спілки журналістів України

Художнє оформлення Христина Стасик член Національної спілки журналістів України